

Tomasz Nawka

Čućiwość

1
Njeje wěрно,
zo je tón,
wo kotrymž so njerěči,
mortwy.

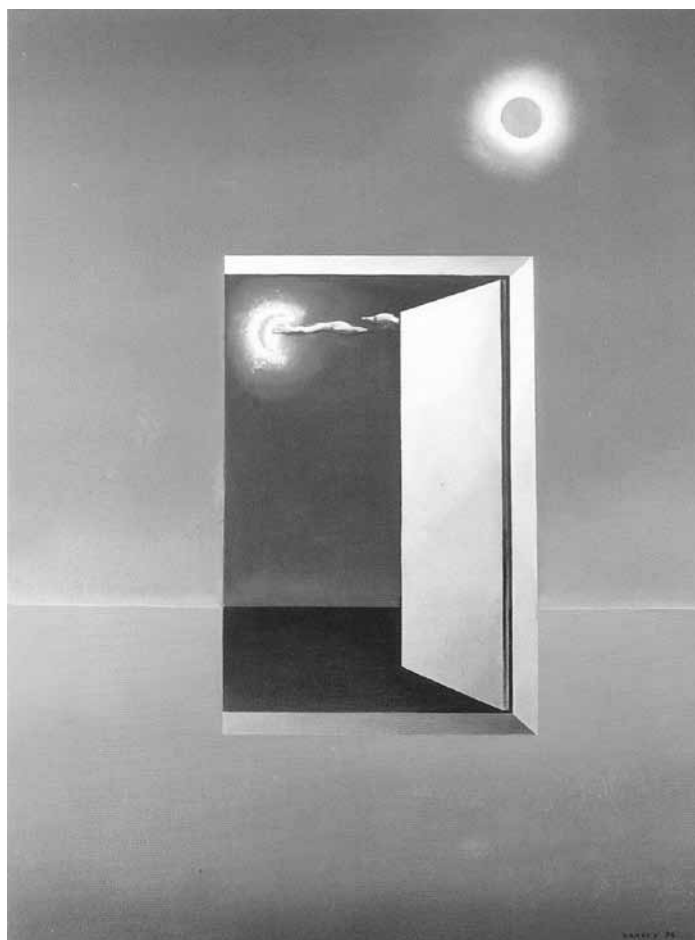
2
Njeje wěрно,
zo je mortwy,
wo kotrymž so řeči,
hdy žiwy był.

Vnímavost

1
Není pravda,
že by ten,
o kom se nemluví,
byl mrtvý.

2
Není pravda,
že by mrtvý,
o kterém se mluví,
byl kdy žil.

Pro výbor poezie Tomasz Nawky *Ničo so njeliči/ Konec sázek* (nakl. Protis, 2011) přeložil **Radek Čermák**.

Den a noc (1994). Autorem obrazu je **Jan Hanski**, rodák z Njebjelčic. Ve své tvorbě se zprvu zaměřoval na návrhy plakátů, znaků, plaket a poštovních známek. Teprve později se začal naplno věnovat malbě technikou broušení lakovaných vrstev.

Z DOMOVA

O letošních Velikonocích byly po 73 letech obnoveny **velikonoční jízdy v Mikulášovicích**. na Šluknovsku. O velikonoční neděli v 11 hodin vyrazili po slavnostní bohoslužbě jezdců (a jezdčyně) na koních. O obnovu tradice se zasloužila mj. rodina Klingerových, jejichž předek byl vedoucím spolku Velikonočních jezdců v Mikulášovicích. Průvod od kostela objel město a vrátil se zpět ke kostelu. Autor zprávy vzpomíná na slova jednoho místního obyvatele, který tvrdil, že každá ze tří sousedních obcí si zachovala po dlouhou dobu určitý svéráz: Brtníky český, Vilémov německý a Mikulášovice lužickosrbský.

(s využitím internetových zdrojů) račk

12.–15. 5. proběhl v Průmyslovém paláci na pražském Výstavišti **17. mezinárodní knižní veletrh a literární festival**. Na veletrhu mělo svůj stánek i nakladatelství Domowina, které prezentovalo převážně aktuální publikace. O knihy byl zájem a některé tituly byly již ke konci veletrhu vyprodány. Na knižním veletrhu se rovněž uskutečnila předpremiéra druhého vydání dvojjazyčné sbírky básní Tomasze Nawky *Ničo so njeliči / Konec sázek*. Sbírkou představil překladatelský tandem Milan Hrabal – Radek Čermák více než třiceti posluchačům.

V rámci veletrhu se konalo rovněž **čtení z nové knihy „Prjedy hač woteńdžeš / Bevor du gehst**, výpravné fotografické či spíše multimediální publikace věnované posledním Lužickým Srbkám, které nosí tzv. lidový kroj jako všední oblečení. Proběhlo v pátek 13. května v refektáři Lužického semináře. Večer uváděla paní Marka Maćijowa, ředitelka nakladatelství Domowina. Doprovodný text napsala a pasáže z něj v originále četla Róża Domaścyna; je to fiktivní monolog k její matce, která celý život chodila v kroji – osciluje mezi probíráním krojových součástí, pro matku všedním, pro autorku a čtenáře nostalgickým, a mezi vhledy do života venkovské ženy, každodenní tvrdé práce v zemědělství, do nějž často drsně zasahovaly „velké“ dějiny. Do češtiny jej přeložil a česky četl Milan Hrabal. Autorem fotografií je Maćij Bulank, který je během čtení sám promítal: nejstarší vznikaly v 80. letech, poslední je z loňska. Snímky jsou úmyslně černobílé, starosvětsky statické, a autor je pořízoval klasickou fotografickou technikou. Střídaté čtení lužickosrbského a českého textu rámovala teskně laděná hudba Měrćina Weclicha, již také ze záznamu pouštěl sám skladatel. Refektář byl poměrně slušně zaplněn, po čtení následovala diskuse.

red

Z HORNÍ LUŽICE

(SN 29. 4.) **Zastupitelé obce Ralbicy-Różant** se jednohlasně usnesli, že budou dále **bojovat za svou školu**. Své požadavky zašlou saskému ministrovi kultury a sportu Rolandu Wöllerovi (CDU). Hlavním požadavkem je, aby ministerstvo konečně zaujalo k budoucnosti školství v obci jasné stanovisko. Počty potenciálních žáků v obci a okolí se stále zvyšují, a tak je naplnění tříd zajištěno až do roku 2020.

Z interpelace lužickosrbského poslance saského sněmu **Hajka Kozla** (Levice) směřované saskému ministrovi vnitra Markusi Ulbigovi (CDU) vplynulo, že každý lužickosrbský obecní zastupitel v lužickosrbském sídelním prostoru má právo na schůzi svého zastupitelstva mluvit lužickosrbsky. Toto právo se týká i samotných starostů. Celé zasedání pak může být vedeno v lužické srbštině bez tlumočení pouze tehdy, ovládají-li tento jazyk všichni

ni přítomní zastupitelé, aby mohli svobodně diskutovat a tím vykonávat svůj mandát. Těm, kteří lužickosrbsky nerozumějí, musí obec zajistit na vlastní náklady tlumočníka.

(SN 9. 5.) **Město Wojerecy** zopakovalo svůj někdejší **úspěch v soutěži** „Rěčam přichilena komuna – Serbska rěč je žiwa“. Předsedkyně saské lužickosrbské rady Marja Michałkowa (CDU) předala zástupkyni města Gabriele Linakowé cenu v hodnotě 1000 euro v kategorii „města“. Dle mínění poroty si Wojerecy zaslouží ocenění právě proto, že „rozšířily nabídku lužické srbštiny na všech úrovních a dosáhly tak nových kvalit“. Cenu v kategorii „jádro lužickosrbského sídelního prostoru“ získaly obce Worklecy a Ralbicy-Różant; obě vsi dostaly po 500 euro. V kategorii „další obce“ pak zvítězily vesnice Łaz a Trjebin. Z braniborských obcí se umístily vsi Hochoza, Dešno-Strjażow, Janšojce a Grodk.

U příležitosti **deniery hry „Zasypane“** oslavil herec Německo-lužickosrbského národního divadla Michał Lorenc padesát let divadelnické činnosti. Za svou kariéru nastudoval 212 rolí. Intendant divadla Lutz Hillman připomněl, že oslavenec založil v roce 1992 lužickosrbské mládežnické divadlo a o dva roky později lužickosrbské činoherní studio.

(SN 14. 5.) **Svaz deníků evropských národnostních menšin MIDAS**, do něhož patří i večerník Serbske Nowiny, zorganizoval třídní valnou hromadu v jihotyrolském Bolzanu. Předseda svazu konstatoval, že organizace má po deseti letech fungování silný hlas po celém světě. V současné době má 30 členů. „Máme shodné problémy, které můžeme je společně řešit a jeden druhému pomáhat.“ Na valné hromadě se diskutovalo zejména o možnosti profitu národnostních menšin a jejich novin z turistického ruchu. Podle diskutujících by měly menšinové deníky pomocí cestopisných reportáží své čtenáře častěji lákat do destinací, kde žije nějaká národnostní menšina.

Z DOLNÍ LUŽICE

(NC 16) **Předsednictvo župy Dolní Lužice** se na schůzi v první polovině dubna zabývalo také vsí **Prožymí** (jižně od městečka Wjelceje), které hrozí zničení při rozšiřování povrchového dolu na hnědé uhlí. Podle průzkumu Lužickosrbského ústavu si vesnice zachovala zřetelný lužickosrbský ráz, ačkoli zde lužická srbština již dávno umlkla. Část obyvatel se dokonce vrací k jazyku svých předků a účastní se kurzů dolnolužické srbštiny, které ve vsi pořádá *Šula za dolnoserbsku rěč a kulturu*. Předsednictvo župy Dolní Lužice přijalo usnesení, že bude trvat na zachování Prožymí.

(NC 17) Na jižním hřbitově v Chotěbuzi se v polovině dubna konal **pohřeb Herberta Nowaka**, dolnolužickosrbského duchovního a spisovatele. Provázeli jej členové rodiny, příbuzní a velké množství dalších lidí. Podle přání zesnulého proběhl celý obřad v lužické srbštině. Herbert Nowak v očekávání smrti sepsal pro svůj pohřeb kázání. V něm vyjádřil přání, aby Srbové přetrvávali. Farář Cyril Pjech, který vykonával obřad, označil Herberta Nowaka za posledního dolnolužickosrbského duchovního, pro kterého zachování mateřské řeči patřilo mezi Boží přikázání. Měto Pernak připomněl, že Herbert Nowak kvůli zášti církevních nadřazených působil pouze v německých farnostech, ačkoli celý život usiloval o službu v lužickosrbské farnosti.

Poláci, kteří žijí v Berlíně, se 9. dubna setkali na usedlosti Ferdynanda Domaradzkeho v Berlíně-Lübarsu a společně oslavili **polský jarní svátek Marzannu**. V Berlíně v současné době žije okolo 200 000 Poláků, v polských nebo smíšených polsko-německých rodinách. Nedávno založená Rada Poláků v Berlíně, jejíž je Ferdynand Domaradzki předsedou, sjednocuje polská sdrů-

žení a usiluje o to, aby Poláci zachovali soudržnost. Umožňuje mimo jiné mladým lidem, aby se mohli setkávat a poznávat, aby se mohli dozvědět o kultuře své mateřské země. Na letošní oslavu byli **pozváni i Lužičtí Srbové z Dolní Lužice**. Vystoupil zde *Nimsko-serbski chor* ze Žylova a *Chor Dolnoserbského gymnázia*. Mladí gymnazisté měli radost, že se díky lužické srbštině mohou s Poláky dorozumět. Přítomní vytvořili ze slámy podobiznu *Marzanny* (i v našem Slezsku známé „Mařeny“) – zlé zimy, kterou pak spálili, aby mohli přivítat jaro.

(NC 18) Na konci dubna se v Chotěbuzi sešli **příznivci vytvoření lužickosrbšského sněmu**, který by lépe zastupoval zájmy Lužických Srbů v Německu nežli Domowina. Přítomní založili hnutí, které se tímto námětem bude zabývat a prosazovat jej. Podobné hnutí bylo nedávno založeno v Horní Lužici. Účastníci zakládajícího setkání v Chotěbuzi zdůrazňovali, že lužickosrbšský sněm umožní více demokracie a poskytne prostor k politickým diskuzím.

Luborazskou gólu, rozsáhlý les severně od Chotěbuzi, zabrala za NDR sovětská vojska, která střední část využívala jako cvičiště. V této oblasti, která nebyla hospodářsky využívána, se začala vyvíjet jedinečná příroda. Po odchodu sovětských vojsk byla cvičiště ponechána samovolnému vývoji, udržují se zde rozsáhlé plochy vřesovišť, domov zde nacházejí vzácní živočichové a rostliny. Politikové i zastupitelé okolních vsí si však lámou hlavu, jak toto území využít pro hospodářský rozvoj a blahobyt obyvatel. Braniborská vláda zadala vypracování souhrnného plánu využití území, který by vzal v úvahu různá stanoviska. Tento plán, který byl v loňském roce dokončen, se zabývá především záměrem nalákat do *Luborazské góle* turisty a pro tento účel vybudovat turistickou infrastrukturu. Mají být například zřízeny dva cyklistic-

ké okruhy v délce 56 a 65 km. Na čtyřech místech v okolí mají být zprovozněny půjčovny kol, každá bude nabízet 100 kol. Na osmi místech na kraji Luborazské góle mají být vybudována parkoviště pro automobily. Bude zřízeno i několik naučných stezek. U Maznického jezera je plánována výstavba koupaliště a kempu, kromě toho střediska pro potápění a vodní lyžování.

(NC 19) **Novým vedoucím Jazykového střediska Witaj** (RCW) v Chotěbuzi se na počátku května stal **Měto Nowak**. Jeho předchůdce Kito Ela letos na konci dubna odešel do důchodu. Měto Nowak se narodil v roce 1978 v Berlíně. Při studiu učitelství na univerzitě v Postupimi se seznámil s lužickosrbšskou kulturou a jazykem. Obhájil diplomovou práci na téma *Lužičtí Srbové ve vzdělávacím systému Braniborska*. Po dokončení vysoké školy působil na univerzitě v Postupimi a Chotěbuzi. Od roku 2009 je členem rady pro srbské záležitosti při braniborském sněmu. V roce 2010 přijal za úřední lužickosrbšskou podobu svého původního jména Martin Neumann. Nyní bydlí v Chotěbuzi a studuje dolnolužickou srbštinu na univerzitě v Lipsku. Měta Nowaka vybrala do funkce komise složená ze zástupců RCW, Domowiny, Srbského institutu a dalších osobností. Měto Nowak chce nejprve zřetelně určit cíle, kterých lze dosáhnout v krátkodobém a dlouhodobém výhledu v Dolní Lužici, za rámcových podmínek, které RCW má. Značnou překážkou je podle něho malý počet učitelů a vychovatelek. Měto Nowak při nástupu do funkce varoval před přehnanými očekáváními, například že RCW dokáže navrátit stav lužickosrbšského jazyka, jaký byl před sedmdesáti lety. Zdůraznil dále spolupráci s rodiči. Rád by dosáhl toho, aby lužická srbština získala takovou prestiž, že se jí budou učit i Němci. Měto Nowak chce úzce spolupracovat s předchozím vedoucím RCW Kitem Elou a dolnolužickosrbšskými institucemi.

Ze Serbských nowin podal Petr Ch. Kalina, z Nového casniku Miloš Malec.

Šoľčina, Dorothea – Mlynkec, Kerstin: Puzzle kruhu. Z lužickosrbšských originálů přeložili Radek Čermák, Milan Hrabal a Stanislav Tomčík. Varnsdorf: Městská knihovna, 2010. 92 s.

Puzzle kruhu, soubor povídek Dorothee Šoľčiny a Kerstin Mlynkec, vyšel v posledním čtvrtletí roku 2010 v rámci projektu „Městská knihovna Varnsdorf – Setkávání přes hranice“, spolufinancovaného Evropskou unií, a byl představen jako první publikace z celkem čtrnácti chystaných. Dle textu na přebalu knihy pojí obě autorky dlouholeté přátelství a přesto nebo právě proto jejich dílo nemůže být odlišnější, ač v mnohém vychází ze stejných tendencí či přání tvořit především jazykově zvláštní texty.

Kniha je rozdělena na dva oddíly. První nese název *Kruhy na vodě* a patří pěti povídkám Dorothee Šoľčiny. Druhý oddíl se jménem *Muž v odpadcích* je vyhrazen čtyřem povídkám Kerstin Mlynkec. Název celé knihy *Puzzle kruhu* je pak syntézou obou částí, slovo „puzzle“ odkazuje na povídku Kerstin Mlynkec, „kruh“ zase na text Dorothee Šoľčiny.

„Nemohlo být šťastnější úvahy, než svěst povídky obou autorek dohromady, protože na jejich spojení se ukazují všechny punkty, jimiž dnes září i trpí lužickosrbšská literatura.“ Tolik slova Lukáše Novosada z doslovu knihy. Pokud je to pravda, je lužickosrbšská literatura žena rozkročená značně doširoka.

Představované texty D. Šoľčiny jsou velmi banální. Příliš popisné, konkrétní, každodenní, zkrátka přespříliš obyčejné. K obsahu: kupříkladu zkrachovalec bez rodiny tráví čas v trafice okukováním mladé dívky (povídka *Hra*), ufnukaný profesor zaznamenává v dopisech konec jednoho vztahu a začátek

nového (*Dopisy Veronice*), muž se zpovídá z nešťastné lásky a pokusu o vraždu (*Slepota*), anebo sledujeme příběh šikanování a rasových předsudků mezi dětmi (*Kruhy na vodě*). Banalitu povídek se Šoľčina snaží vyvážit jazykovou jiskřivostí a vytríbeností – a opravdu, její texty jsou plné neotřelých metafor („ženin polštář hlasitě dýchá“, paprsky slunce procházející mříží „mají kostkované šaty“). Autorka se často cyklicky vrací k již vyřčenému a svoji původní strohou výpověď postupně rozvíjí (lampička „svítí celý den. Svítí lidem, kteří ve světle žárovky vyplňují svoje lístky.“, „Má nalepené černé nehty. Nehty jako zvířecí drápy...“), užívá krátké úderné věty podporující surovost textů (zvířecí zloba dívky ve *Hře*, neúprosnost šikanujících dětí v *Kruzích na vodě* apod.). Vedle toho ale dokáže být i nudně rozvleklá v nudném životě nudných lidí (*Dopisy Veronice*). Autorčina snaha po textové dokonalosti svádí k domněnce, že o ni tu jde především. Že nejprve existovala pěkná metafora, a možná dokonce promyšlený syžet, jemuž dodatečně bylo třeba přimyslet příběh. Jako by kuchař dělal dle nového a výborného receptu bifteky z klišky. Pro Šoľčininy povídky je také typické, že v nich mluví a jednají nikoli celé osoby, nýbrž jejich synekdochy („Mně tady každé tykat nebude, zaprskal jazyk a ukázal mu svá skrytá záda.“, „Cestou ze školy jdou kroky po kamenité pěšině. Kroky jdou tvrdě a nahlas. Kroky jdou za Diegem. (...) Jeho boty se potácejí domů.“). Je to zajímavé v první povídce, ve čtvrté už ne tolik. Autorka si také umí pohrát s časem, bez upozornění střídá minulé roviny mezi sebou a/nebo s přítomností. Velká škoda, že pouze v jedné povídce (v *Kruzích na vodě*) se v toku lineárního líčení o návratu dětí ze školního výletu čtenář dozvídá pomocí retrospektivy o hrdinově rozhovoru s matkou, jeho dosavadních zkušenostech se šikanou, o těch, kteří ho šikanují atd.

Nejslabší Šolčinin text je povídka *Dopisy Veronice*, která je nezajímavá obsahem, formou i jazykem. V ní se zpovídá vědecký pracovník Franc v dopisech své kamarádce z rozchodu se svou dosavadní partnerkou. Postupně se mezi oběma dopisujícími začne vytvářet nový partnerský vztah. A co s tím? Po přečtení povídky čtenář s dobrým vkusem netuší, co by mělo ospravedlnit existenci takového textu, co mu má sdělit, osvětlit, v čem ho posunout. Jistě, na příbězích o nešťastných láskách je beletrie vlastně založena. A tak píše o ní zas a znovu, jenže proč nezajímavě, nudně a prázdně? V čem je Francův pohled jiný, zaznamenaní hodný, nebo aspoň typický? Byla-li by povídka brána jako začátek většího a propracovanějšího textu, dejme tomu, ale samostatně je hluchá.

Naopak nejsilnější autorčin text je *Klikatá pěšina*, povídka oscilující mezi realitou a fantazií. Svoji neukotveností mate, vábí a přitahuje. Nevíme přesně, kde se v povídce nacházíme – v minulosti, v budoucnosti, ve snu, v běžném životě? A když už si začínáme být prostředím jakžtakž jisti, hrdinové najednou utečou na druhý břeh – z reality do snu nebo naopak – a naše cesta čtenáře začíná znovu. Povídku nelze dost dobře popsat, jednak je fascinující a neuchopitelná, jednak by byla škoda připravovat o ni čtenáře předchozím vyprávěním. Je to text založený na nepřenosném zážitku z četby, ostatně rozhodně stojí za to si tuto dvoustránkovou povídku vychutnat opakovaně.

Zatímco Dorothea Šolčina svojí autorskou snahou plně slouží literatuře, Kerstin Mlynkec má literaturu naprosto ve svém područí. Její text nepodléhá konstruktům, z autorky tryská, a ta pro jeho zachycení používá písemný jazyk jakoby mimoděk. Ale i ona dokáže být vytříbená a rafinovaná. Ráda si hraje, ať se záměnou jmen (v povídce *Triangl* má čtenář velký problém snadno od sebe odlišovat hrdinky Margot Fletcherovou a Maggie Thatcherovou), se zvukem (v *Muži v odpadcích* zase hrdina přichází z zvukomalebně znějící přítelkyni Tamaru Gebaru, a koneckonců předchozí příklad je také dokladem zvukomalby), s metaforami („Dopřálo zeleně vinným listům, které visely oknu do čela.“, „Dali se do mě a já běžela... dolů k řece. Tam jsem naskočila na desky svojí povídky. Svezly mě a já se nepozorovaně zachránila na pobřeží.“, „Kroužek v nose měla stříbrným řetízkem napojený na ucho a vypadalo to, jako by ucho venčila na vodítku.“). Metaforické texty mívají tendenci sklouzávat k lyrické nereálnosti a patetičnosti, ne tak v tvorbě K. Mlynkec. Namnoze jsou její metafory spojením neotřelého a poetického s banálním a sarkastickým, sama autorka tedy svoje vzletné fráze velmi trefně a nelítostně uzemňuje, což je činí vtípnými a jiskrnými („Otevřel jsem okno ve své činžákové věži a vyletěl do světa. V indiánském kmeni jsem našel místo, kde člověk vystačí jen s tím, co je nutné pro život. Johana jsem odložil na západní psychorumiště.“, „Nerovnosti opravovala s vervou klepače koberců.“) Zajímavá je také autorčina práce s novotvory. Ty u ní často vznikají vytvářením sloves z podstatných jmen („Její přítomnost vykřeslila světlovlasého muže.“, „Džunglovali jsme k malému vodopádu.“ atd.).

Zdůrazňujeme-li tak autorčinu práci s metaforami a neologismy, nelze nezpomenout překladatele. V textech K. Mlynkec jde vlastně o překlady dvojité. Sama autorka, ač Lužická Srbka, píše pouze německy a do lužické srbštiny ji překládá právě D. Šolčina. V českém vydání jejich textů jde tedy o překlad z překladu. A vzhledem k zálučnosti, inovativnosti a svěžesti jazyka K. Mlynkec lze její lužickosrbskou i českou verzi považovat za velký hold nejen autorce, ale také překladatelům (v češtině Radku Čermákovi).

I u K. Mlynkec najdeme postupy, k nimž se ráda vrací: její hrdinové opakovaně opouštějí Německo a odcházejí do jihoamerického pralesa (v povídkách *Triangl*, *Johana a její velitel*, *Muž v odpadcích*), nebo alespoň do jiných států Evropy (*Milníkovo puzzle*), stejně rádi se pak po čase zase vracejí, aby zhodnotili situaci s odstupem několika týdnů, měsíců, let (*Triangl*, *Johana a její velitel*,

Milníkovo puzzle). Ani Mlynkec se nevyhnula banalitám (např. děj povídky *Johana a její velitel* o vztahu matky, její dcery a matčiny nového partnera není ničím objevený), její text ale nenudí a je velmi zajímavý jazykově, právě metaforami a úhlem nazírání celé situace. Velmi nevědění je povídka *Milníkovo puzzle* vyjadřující se k zaprášeným lužickosrbským kořenům autorky. V doslovu knihy se lze o Mlynkec povídkách s důrazem právě na *Milníkovo puzzle* dočíst, že „spisovatelka nejvíce děje vtěsnila do mezery mezi tečkou předcházející a počáteční písmeno následující věty“, k čemuž se nedá nic dodat. Povídku je dobré vstřebávat opakovaně, neboť je nutné číst mezi řádky. A mezi všemi řádky, což je počínání náročné, ale nikoli bez odměny. Za nejsilnější autorčin text považuji povídku *Muž v odpadcích*, která celou knihu uzavírá. Je to příběh, jenž s hrdinou a potažmo i čtenářem v nečekaných chvílích plyne vždycky jinam, než by bylo lze podle obvyklých čtenářských zkušeností předpokládat. Například hrdina se po rozpadlém vztahu konečně znovu zamiluje, načež si „vyjde“ do pralesa a ztratí se, aniž by se kdy vrátil zpět, či svoji nově nalezenou lásku slovem oplakával. Jako bychom v průběhu čtení povídky neustále přestupovali z příběhu do příběhu, třebaže scéna zůstává stále táž.

Knihy je graficky dotvořena fotografiemi Kerstin Mlynkec, stejně zvláštními jako autorka sama. A nepřekvapí, že do textu zapadnou jako přesné dílky puzzle, a to nejen k textům Kerstin Mlynkec, ale i Dorothea Šolčiny.

Celý povídkový výbor je opatřen hojnými metatexty, jako vykrouženými medailony autorek od Milana Hrabala, nezvykle analytickou anotací Radka Čermáka na zadní straně obálky, poučným a bystrým doslovem, jakož i obsáhlou a detailní ediční zprávou Lukáše Novosada. Jména autorů doprovodných textů neuvádím proto, aby vešla ve všeobecnou známost, pouze předvádím, že se celému výboru povídek věnovalo dost lidí. Ti nejen že texty přeložili (Šolčiny povídky přeložili Milan Hrabal a Stanislav Tomčík), ale několikrát se k lužickosrbské literatuře smysluplně a fundovaně vyjádřili, proto je vlastně zarážející, že kniha zůstává běžnému čtenáři utajena. Nesetkáme se s ní v knihkupectvích, není k dohledání v jiné než varnsdorfské knihovně, nenajdeme ji v žádné veřejné distribuci, což znamená, že i kdybyste se ke knize dostali, nemůžete si ji koupit, můžete si ji možná ukrást nebo vám může být darována. Nevím, zdali veřejnou distribuci zakazuje Evropský fond, z kterého je kniha spolufinancována, ale tato zakonzervovanost brání knize v normálním „životě“. Stává se z ní archiválie jedné knihovny, jednoho projektu, úzké skupiny lidí a pěkný dárek významným návštěvníkům Varnsdorfu, což je vzhledem k textům, které v tomto výboru většinou vyšly v češtině poprvé, naprosto a nepochopitelně nekulturní rozhodnutí. Vlastně ostudná je nevíra vydavatele v životnost, svěbytnost a unikátnost všech povídek. Nehledíc na to, že kniha je opravdu vkusně vypravena a na knihkupeckých pultech by rozhodně nezapadla. Lužickosrbská literatura samozřejmě není kastovní trháč, ale pokud zůstane schovávána po šuplících, nedostane nikdy prostor, aby se nadechla a předvedla obecnstvu, zač stojí. U knihy, která si to navíc plně zaslouží, je to obrovská škoda.

Hana Zobačová

Autorka vystudovala češtinu a speciální pedagogiku na PaedF MU, sdružená uměnovědná studia a divadelní vědu na FF MU. Pracuje s dětmi postiženými autismem, píše recenze pro server knihozrout.cz a do časopisu Loutkář.

Pozn. red. Po dohodě s recenzentkou jsme se rozhodli formou redakční poznámky doplnit slova recenzentky ohledně způsobu distribuce knihy, aby nebylo zbytečně ukřivděno iniciátorovi jediného česko-lužickosrbského kulturního projektu financovaného z evropských peněz Milanu Hrabalovi. Podle informací, které jsme obdrželi, je publikace automaticky rozeslána do knihoven, které mají

povinné výtisky. Další jednotlivci a instituce získávají publikaci dohodnutým způsobem zdarma v rámci propagace projektu. Tak by se mělo dít do začátku roku 2013, kdy část projektu financovaná z evropských peněz končí a je možné v rámci pokračování projektu

přípravit druhé vydání ve standardním nakladatelství nebo překlad zveřejnit na webu. Jiný způsob vydání českému trhu neznámých překladových autorů pro nakladatele bez smlouvy s distributorem knih v dané chvíli za daných finančních omezení nebyl možný.

VENDULY HOŘENÍ

Na Bílou sobotu a Velikonoční neděli tohoto roku proběhla literární exkurze studentů češtiny Pedagogické fakulty University Karlovy za památkami a obyvateli Horní Lužice, kterou pořádal PhDr. Miloš Sládek. Hned, jak byla vyhlášena, nastal o ni u studentů velký zájem, rychle byl zaplněn celý autobus a seznam náhradníků rychle vzrůstal. Ale ještě předtím jsme si mnohé o Lužických Srbech i od Lužických Srbů přečetli. Byl k ní totiž otevřen výběrový seminář zaměřený na literární a kulturní dějiny Lužice. Navštívili jsme také Lužický seminář, kde nás provedl doc. Petr Kaleta, a zúčastnili se přednášky PhDr. Richarda Bigla *Stará literatura a počátky národního obrození Lužických Srbů* v rámci přednáškového cyklu *Lužickosrbská literatura včera a dnes* v Národním muzeu pořádaného Maticí českou. Zkrátka, zjištění, že česko-lužické vztahy mají pevné základy, živilo naši zvědavost. Dobrovský, Hanka, přátelé Lužice, ale jací budou Lužičané samotní? Budou ještě běžně mluvit lužickosrbsky? A budeme jim rozumět?

Studenti PF UK na návštěvě u Bena Budara. Foto Vendula Hoření.

Během cesty jsme se bavili nejpopedenějšími výstupy ze semináře, etnografickými, hudebními, literárními apod. Snažili jsme se i s pozdější budyšínskou hořčicí a klášterní pálenkou vnímat Lužici všemi pěti smysly. Kolovaly obrázky krojů, pustili jsme si staříčkovou nahrávku Cecílie Nawkec a Míny Witkojc a četli Kita Lorence a Jurije Kocha. Jejich texty se začaly najednou náramně spojovat s krajinou, do níž jsme přijížděli. Začali jsme v oblasti zničené hnědouhelným těžebním průmyslem, u dřevěné kapličky ve vsi Sprjowjích. Byla Bílá sobota, naplněná zármutkem a nejistotou. V průběhu našeho putování jsme však postupně kráčeli vstříc naději a radosti. První jiskru radosti v nás rozžal pan Jurij Šořta, Lužický Srb, učitel češtiny. Ten na nás čekal před školou v Pančičích-Kukowě a okamžitě nás okouzil. Pravda, procházet školou, jež je s láskou zdobená v národním duchu, a vědět, že přes velký zájem místních se její polovina už se vůbec nevyužívá, bylo neveselé. Pak jsme ale na klášterní půdě slyšeli o Stanislawu Tillichovi, Lužickém Srbu, předsedovi vlády Saska, jenž sem chodí do kostela. O Alojsi Andrickém, jenž bude v červnu jako první Lužický Srb blahorečen. A vůbec nejživější vlaštovičkou naděje pro nás byla pětiletá Hanka. Princeznička, co k nám přiběhla a smála se, pobíhala a sukně se jí točila a zarytě tvrdila, že je Srbka. Takových důkazů, že národní vzor tu je, po cestě už jen přibývalo.

Pan učitel Šořta nás provázel celé odpoledne. Po Wotrowě s hrobem J. Barta-Čišinského. Po Swinarnji, kde zemřel poslední Lužický Srb, co vyslovoval slovanské „r“. Po neuvěřitelném hřbitově v Ralbicích. Po poutním místě v Róžantě. Zlatým hřebem byla maličká víska Horní Hajnk se čtyřmi domy, zato s vysokou hustotou spisovatelů na obyvatele. Tady donedávna žil Jurij Brězan. My byli pozváni na návštěvu k „jednomu z mnoha“ vynikajících básníků Horního Hajnku, k Benu Budarovi. Myslím, že získal mnoho nových obdivovatelů. Autogramů rozdával pozeňhaně. Ještě při cestě od něj jsme si četli z jeho sbírky *Jaro modré: „Nejsme otužilí jako Eskymáci. Nejsme krásně opálení jako Afričani. Nemáme světovou řeč jako Angličani...“* Pak už jsme jeli na kutě, ale někteří z nás se ještě vypravili na vigílii do Chrósćic. Vylidněnost vesnice při příjezdu se objasnila v kostele. Mladíci si nosili rozkládací židličky, protože už věděli, že by si jinak nesedli. Takové množství mladých lidí a takové množství lidí v kostele vůbec, pobožnost u nás nevidaná. Stáli jsme zprvu na kraji u hlavního vchodu kostela, ale po chvíli jsme pocítili vřelost a pohostinnost chrósćických, kteří nás zvali, abychom zpívali spolu s nimi z jejich zpěvníku. Velikonočními chvalozpěvy se svíci v ruce jsme se rozloučili i se sobotním dnem.

Nedělní dopoledne jsme strávili v majestátním Budyšině. Na srbské mši, v srbském muzeu a po jiných krásách města. Především jsme ale museli být přítomni vyjíždění slavných velikonočních jezdců. Další jízdu jsme viděli v polích na trase Radwor-Bačoń, poblíž pomníku Cyrila a Metoděje. Tam nás s nadšením zdravil a vítal pán se slovy: „Já jsem Lužický Srb,“ poté, co zaslechl naši češtinu. Sám choval koně a jezdcům je rok co rok zapůjčoval. Křížáci už se blížili. Bylo nesmírně působivé, jak se jejich zpěv linul krajinou. Naše návštěva Lužice se pak už pomalu chýlila ke konci. Na cestě zpět jsme udělali ještě tři zastávky. Na litinové rozhledně u Lubije (Löbau), v Obercunnersdorfu, typickém příkladu kolonizační vesnice s téměř kompletně dochovanou lidovou architekturou, a v Ochranově se zajímavou historií moravských bratrů. Myslím, že se nám všem tahle cesta hluboce zaryla do srdce. Setkat se s národem, jenž po staletí prožívá národní obrození, po staletí bojuje a po staletí se stále drží, je neskutečně inspirativní. Vidět na živo pravé nefalšované vlastence, o nichž my čítáme už jen v literatuře 19. století, vidět tu národní sílu kontra nepříznivé vnější vlivy nutí k zamýšlení a vyvolává silné emoce. Lužičtí Srbové potřebují zázrak. Ale ty se přeci dějí! Velikonoce toho jsou dobrým příkladem. Jezdci zázrak přece zvěstují. A zázrak jistí i opakování zvyku našich slovanských pohanských předků, kteří magickým objížděním na koních vyháněli ze země zlé duchy. Tak aby to nevyšlo...

Tímto bych jménem všech studentů chtěla poděkovat našemu panu dr. Miloši Sládkovi za neuvěřitelně vzácný přístup ke studentům a za všechny nezapomenutelné exkurze, které pro nás pořádá, zde především za tuto konkrétní lužickosrbskou. Neměně bych chtěla vzdát dík panu Juriji Šořtovi, který pro nás, budoucí pedagogy, byl se všemi znalostmi o svém rodném kraji a svým osobním kouzlem vzorem Pana učitele. Děkujeme také charismatickému Benu Budarovi, že nás přijal za práh svého domova, že nás naučil, že srbštině se dá dobře rozumět, a za mnohé další. Závěrem velké díky všem Přátelům Lužice a Juriji Łuścanskému z Domowiny, kteří nám byli nápomocni s realizací exkurze.

Vendula Hoření

s lužickosrbskou virtuoskou Carolinou Eyckec

Carolina Eyckec je třidvacetiletá hráčka na teremin. Svě umění představuje po celém světě a pro tento nástroj komponuje i nové skladby. 25. března měli pražští přátelé Lužice možnost navštívit výjimečnou hudební událost. Carolina Eyckec vystoupila na absolventském koncertě hobojisty Jiřího Sejkory v sále Bohuslava Martinů na pražské HAMU. Zde provedli společně s dalšími hráči skladatelovu Fantazii pro teremin, hoboj, smyčcový kvartet a klavír H.301. Sál byl zaplněn nadšeným publikem a skladba musela být pro neutuchající potlesk opakována. Při té příležitosti jsme ji požádali o rozhovor.

Většina z nás tvůj hudební nástroj viděla poprvé v životě. Mohla bys nám laikům vysvětlit, jak vlastně funguje?

V lužické srbštině je to trochu těžké vysvětlit. Na nástroji vidíš dvě antény. Podle toho, jak jsi blízko anténě, udáváš hlasitost nebo výšku tónu.

Během koncertu mě napadla myšlenka: Ptal jsem se jednoho redaktora Českého rozhlasu na potenciál druhého pražského vystoupení, a on mi řekl, že teremin je pro hudební veřejnost mrtvý nástroj. Nyní je jediný exemplář tohoto nástroje v Brně a jediný v Praze. Přišlo mi zajímavé, že něco, co je pro odbornou veřejnost už mrtvé, ty oživuješ a rozvíjíš, že je to stejné jako s lužickou srbštinou, kterou někteří už po staletí považují za mrtvý jazyk, a přesto má pořád svoji budoucnost.

Já si spíše myslím, že byl mrtvý, ale teď se znovu probouzí. Roste o něm povědomí mezi hudebníky. Dřív tady například neměli žádný exemplář. A s tou paralelou: Kdybychom nepocházeli z Lužice, možná by mi otec tenhle nástroj nenabídl, ale spíš to bude náhoda.

Jste lužickosrbská rodina a žijete v Berlíně daleko od srbské Lužice, ale podařilo se vám uchovat svoji identitu. Jaké to je být Lužickým Srbem v takovém velkoměstě?

Na jednu stranu je zajímavý náš jazyk, kdybys slyšel, jak mluvíme s mým bratrem. Myslím, že jsme vyvinuli zvláštní řeč, protože používáme například zkratková slova, kterým nikdo jiný nerozumí. Když spolu mluví jen tři lidé – můj otec, bratr a já –, ten jazyk se po letech proměňuje. A pak, když přijdeš do Lužice, zase si oživíš běžné mluvený jazyk. Vždycky jsme měli kontakt s prarodiči, ale nikdy jsme v Lužici nechodili do školy. Psát jsem se naučila autodidakticky teprve později, když jsem psala mailly svému otci. Otec na nás musel být přísný. Akorát občas s bratrem mluvíme německy, když přijde nějaké komplikované téma.

Carolina Eyckec se svým tereminem. Oficiální fotografie.

Cestuješ po celém světě. Využíváš pro svoji prezentaci taky lužickosrbský původ?

Ano, ale protože jsem vyrostla v Berlíně, necítím se ani jako Němec nebo Srb, spíš jako Evropan. Doma jsem vždycky tam, kde jsem. Není to problém, ale téma pro ty, kteří vyrostou ve dvojí identitě. Stejně jako u Turků v Německu, když jsou vychovávaní německy. Nemůžu říct, že bych byla Němec nebo Srb, nedefinuju to tak.

Jak se cítíš tady v České republice?

Nejsem tu poprvé, ale byl to můj první koncert. Jsou tu milí lidé. Když jdu po ulici, někteří Češi mi připadají trochu jako hrdinové starých příběhů, jsou to tváře a účesy princů z pohádek, jak jsem si je představovala, když mi o nich matka četla.

Chtěla bys něco vzkázat čtenářům Česko-lužického věstníku?

Nejdůležitější, co máme, je jazyk a komunikace. Já například neumím česky, ale když přijdu sem mezi své spoluhráče, cítím se součástí komunikace. Nerozumím všemu, o čem se mluví, ale ukazuje mi to, jak je důležité jazyky uchovávat a mluvit jimi, protože jazyk je forma společenství.

Děkuji za rozhovor a přeji hodně dalších úspěchů.

Připravil a přeložil Radek Čermák

24 a 25. dubna odvysílala ČT2 dokument Zdeňka Flídra *Velikonoce v Lužici a pod Lužickými horami*. Jak již napovídá název, tématem dvoudílného cyklu se staly lidové zvyky a obyčejy v oblasti, kde se odedávna stýkaly tři národy: Češi, Němci a Lužičtí Srbové. Autor rozdělil dokument podle velikonočních

dnů a zvyků, které se k nim váží – začíná na Zelený čtvrtek a končí po Velikonočním pondělí. Obyčejy připomněly vzpomínky pamětníků i živý folklor, rekonstrukce a bohatý obrazový materiál. Dokument si však všimá i běžného života Lužických Srbů, zejména situace okolo těžby hnědého uhlí. Oba díly je možné shlédnout zpětně na internetových stránkách archivu České televize.

BJEZ WČERAWŠEHO DNJA NJEJE JUTŘIŠEHO

Timo Meškank wo jednym z tych, kiž su normalizaciju na polu wědomosće přesadźeli

Po namócnym pobiću Praskeho nalčca 1968 zahajeny kurs normalizacije je wuskutkował, zo su so kaž uniwersity tak wědomostne institucije wot přiwisnikow reformoweho socializma wučisćeli. Jedyn z tych, kiž su wučisćenje nawjedowali, přewjedowali a wuspěšnje do kónca wjedli, bě Jan Petr. Kak swědomiće je wón swój nadawk wukonjał, wo tym swědči wosud Milana Jelínka, profesora za česku řeč a wot lěta 1958 dekana Filozofskeje fakulty Masarykoweje uniwersity w Brnje. W lěće 1970 je uniwersitu kritiki sowjetskeje okupacije dla wopuścić dyrbał. Do swojeho předčasneho wuměnka 1983 je wón w Instituce za česku řeč Čěskostowakskeje akademije wědomosćow džětał. Njeje wšak sam hižo publikować směl, jenož pod mjenom kolegow. W samizdaće je džěta zakazanych spisowacelow přepisował a tajne seminary z francoskimi filozofami organizował. Po přewróće 1989 sta so z rektorom Masarykoweje uniwersity, ale špatneho strowotneho stawa dla je po dwěmaj lětomaj funkciju zaso zložil. Hač do swojeho přěneho wotchada na wuměnk je jako řečny poradžowar džětał a dwanaće lět ludžom při telefonje dobru čěšćinu wučil. Kaž z knihi Jany Soukupovej Nepoddajní aneb nešlo to jinak z lěta 2010 zhonimy, je so džěni po tym, zo bu Jelínek 1983 na wuměnk pósłany, nawjedowacy sobudžělačer akademije Jan Petr wosobinsce wo tym přesdwědčil, zo režiměj njeprějomy wědomostnik hižo na džěle njeje.

Štó bě tutón Jan Petr, kotrehož mjeno so přeco zaso w zwisku z normalizaciju českeje wědomosće po lěće 1968 jewi? Dnja 13. decembra 1989 wza sej přesdwědčeny stronjan w Praze žiwjenje, skočiwši z woknom. Wjele lět je nawjedował katedru slawistiki na Filozofskej fakulce Karloweje uniwersity (FF UK) a w personalnej jednoće Institut za česku řeč Čěskostowakskeje akademije wědomosćow (ČSAV). Džěto Petra je so z wysokimi čěskostowakskimi wuznamjenjemi mytowało. Tež pólske a botharske wuznamjenjenja su so jemu spožćeli. Wysoko je sej Myto Čišinskeho 1. rjadownje wažil. Tež Domowina přizwoli jemu swoje čestne znamješko. Měrcin Kasper wo jeho přinošku k sorabistice 1990 mj. dr. piše: Wuznamny je jeho podžěl při přeslědženju serbsčiny. Swoju wosebitu kedžbnosć je wěnował slědženjam wo strukturje řeče, onomastice, stawiznach řeče a poćahach serbsčiny k druhim słowjanskim řečam kaž tež stawiznam serbskeho pismowstwa, wobkedžbujo při tym wosebje serbsko-němsku a mjezysłowanisku wzajomnosć. Wo tym je wokoło tři sta přinoškow a pojednanjow w čěskich, serbskich a druhich časopisach wozjewjał. Wobhladamy-li sej na př. Petrowe džěta na stawizniskim polu, tak začěmnja so rózjoita bilanca jeho pilneje džělawosće přez to, zo su wozjewjenja stoprocentnje po potrebach marxistisko-leninistiskeje ideologije napisane. Je tuž samozrozumliwe, zo je Petr hižo 1963 w swojej knize Úvod do politických a kulturních dějin Lužických Srbů nastup totalitarneje diktatury a jeho wuskutki za Serbow w zmysle historiskeho determinizma jako zwopředka postajeny puć wuwica wopisował. Wjednistwo Domowiny je dołho w swojej zakładnej linii bludžilo. Běchu to přislušnicy inteligency, kotřiž přeco spuščomnje socialne a klasowe žro změnow po 2. swětowej wójnje spóznałi njesju. [...] Na zakładze marxistisko-leninistiskich principow zahajichu serbscy komunisci diskusiju, w kotrež njesmilnje šwikachu nacionalistiske hibanje we Łužicy a jeho zawinowarjow. Tež w jeho vysokošulskej wučbnicy serbsčiny, kotraž wuńdže mj. dr. w Budyskim Ludowym nakładnistwje Domowina w ruskej řeči, so ze stawizniskimi tekstami a poćahami mjerwi. Wuknjacy najpozđišo w druhej lekciji

zhoni, zo je Němska demokratiska republika woprawdžita wótčina Serbow. Žiwjenje je samo so wě rjane a krasne, spodobne a přijomne, jako wopyta knjez Iwanow serbsku swójbu w nowonatwarjenej chěži. Dóndže k absurdnej rozmołwje, hdyž so Sergej Iwanow hosćičela njewinowace praša: A wuhla maće dosć? Na což Měrcin Šolta wotmołwi: Haj, wuhlo dóstawamy z Čorneje Pumpy. Sćěwki wudobywanja brunicy, kotrež běchu za swój čas hižo Kito Lorenc, Jurij Koch a Angela Stachowa literarnje wobdžětałi a kritisce předstajeli, njenadenžechu we wučbnicy najmjěšeho wotbtyšća.

Wotkel je so stoprocentna přesdwědčenosć Jana Petra wo prawosći totalitarneje diktatury brata? Květa Sgallová je 2010 w knize Tato fakulta bude rudá! spytala, na to wotmołwić. Jan Petr je z bigotneje katolskeje swójby pochadzał, jeho je nan kublał, kiž bě wudowc, je so powědało, zo je sej chiba jeho mać žiwjenje wzał, zo je był swójbnje počezeny. Sam je někajke njezbožo z rjapom měl, je njeprjrodnje runje kaž lineal chodzil. A je přeco problemy w počahu z ludžimi měl, pječa je jeho žona wopuščila, kotraž je jemu z někajkim sobudžělačerjom statneje bjezstrašnosće čeknyła, wón je to čezko znjesł a je so rozsudzil, zo jej pokaže, zo tež něšto woznamjenja, zo zamóže karjeru činić. To je najskerje jedna z přičin za to byla, zo je so „strowemu jadrú“ přidružil, zawěsće je toho wjace bylo. Potom je za mandželsku někajku Łužisku Serbowku měl. Hdyž su mje z fakulty čisnyli a sym na zawodnym wuběrku ROH byla, wěm, zo je so mje Petr prašał, hač mam hižo někajke druge městno, a je najstajnosći wědžec chcył, kajke to je. To sym jemu wotpokazała rjec. Tak mjenowane strowe jadro je so z přesdwědčenych přiwisnikow režima zestajalo. Woni su winowatosć měli, institucije wot njestrowych elementow wučisćec. Su swój nadawk jako česć na so wzali. Jiří Mudra, kiž je sej Petra vysoko wažil, rjekny w rozmołwje 2006, zo njeje Petrowe džěto Klasikové marxismu-leninismu o jazyce z lěta 1977 čitał. Awtor studijow njeje pječa sam tutón spis za wjeršk swojeje džělawosće wobhladował, je za swój čas samo rjekł: Hdyž tole dodžětam, započnu so zaso z wědomosću zaběrać. Njewěmy, kajku wědomosć je z tym měnil. Wěmy jenož, zo bě wšo a wšitko, štož je po lěće 1968 napisał, wot knježaceje ideologije překisane. Wukon w zmysle demokratiskeje wědomosće to bjezdwěla njebě. Jeho skutkowanje a spisy móžemy džensa jako negatiwny příklad znjewužiwanja wědomosće w zajimje politiskich směrniceow recipować, zo bychmy sej krječkosć wědomostneje swobody wuwědomjeli.

Pomůcka: wědomosć – věda; namócný – násilný; přiwisnik – přívrženec; stronjan – straník; mytować – ocenit; rjadownja – třída; přeslědženje – probádání; kedžbnosć – pozornost; stawizny – dějiny; počah – vztah; přinošk – příspěvek; wjednistwo – vedení; spuščomny – spolehlivý; žro – základ, zdroj; njesmilny – nemilosrdný; šwikać – pranýřovat; zawinowar – viník, původce (v kontextu); mjerwić so – hemžit se; zhonić – zjistit; spodobny – libý; swójba – rodina; nowonatwarjena chěža – novostavba domu; sćěwki – důsledky; kublać – (zde) vychovávat; wudowc – vdovec; chiba – snad (v kontextu); njezbožo – nehoda, neštěstí; rjap – páteř; lineal – pravítko; přeco – vždycky, pořád; pječa – prý; bjezstrašnosć – bezpečnost; čeknyć – utéct; čisnyć – hodit, (zde) vyhodit; wotpokazać – odmítnout; winowatosć – povinnost; nadawk – úkol; samo – dokonce; překisany – prosáklý; bjezdwěla – bezpochyby

Bohumila Šretrová: Chci domů

Když došel Jakoubek ve svých představách až sem, vždycky si vzpomněl na slova strýce Hermana, který, kdykoli o této věci mluvil, zdůrazňoval, Jakoubkovi, jaká to musela být silná touha, jak oba bratři museli opravdu vřele milovat svůj národ, když tolik let vydrželi pracovat pro cíl, který si v docela mladých letech vytýčili. Jakoubkovi bylo při tom vždycky smutno, když si uvědomil, že úplného uskutečnění svých snah se dočkal jen jeden z nich, Jurij, který jako dvaosmdesátiletý stařec mohl přijmout do právě dokončeného Lužického semináře první studenty ze své domoviny. Tehdy Měrcín byl už jednadvaacet let mrtev. A Jurij? Ten prožíval velikou a jistě zaslouženou radost ze splnění celoživotní snahy jen několik krátkých měsíců. Zemřel přece už v únoru roku 1729. Tohle všechno a ještě mnoho a mnoho jiných věcí si Jakoubek sám znova uvědomil ve svém srdci na cestě do Prahy. Strýc mu vždycky jen nějakou krátkou poznámkou navodil myšlenku a pak zmlkl. Znal dobře svého synovce, věděl, že si sám ve svém nitru přetaví všechno, co se mu jen tak jakoby mimochodem připomene. Strýc Herman to tak dělal vždycky. Nebyla to právě nejsnazší a nejpohodlnější cesta výchovy srdce a charakteru, ale chtěl-li vypěstovat v chlapci „vnitřní stráž“, jak on tomu sám u sebe říkával, nemohl jednat jinak. Jen napovědět a pak bedlivě dávat pozor, ubírá-li se myšlenkový proud mladého, bystrého a přemýšlivého Kukowčana správným směrem. To hlavně proto, aby se jeho snad až příliš citlivé srdce v prudkém rozvlnění někde bolestně nezranilo o nečekaný ostrý útes anebo snad zase nespočinulo jen na neplodné a rychle vysychající mělčině. Už od malička jej tak vedl a teď, když spolu jeli do Prahy, s radostí si uvědomoval, že Jakub Bart půjde už správnou, dobrou cestou a že jeho srdce už začíná aspoň trochu dbát i pokynů rozumu.

Ale všechno na světě má svůj konec, skončila i úmorná cesta a na konci tu byla Praha, Praha, o níž Jakoubek tolik slyšel a od níž tolik očekával. Vytoužená Praha! Najednou však právě teď, když v ní udělal několik prvních kroků – se mu nějak přestala líbit, najednou, jako by si teprve teď uvědomil, že právě Praha znamená nový oddíl jeho života, a to ten oddíl, který bude vlastně pro celý jeho život rozhodující. Přijíždí do Prahy jako patnáctiletý chlapec, který má určitě už jasné národní vědomí a pevný mravní základ, jenž rozhodně není postaven na písku a právě zde, v tomto Čechům posvátném městě nad Vltavou, má položit první kameny k budoucímu domu svého života. K domu, který musí být tak pevný, aby jej ani největší proudy vod, ani nejprudší nárazy větrů nezbořily. Neuvědomělá zodpovědnost a neuvědomělá bázeň před touto zodpovědností naplnily jeho srdce, a byl by nejraději řekl svému strýci, že se vrátí zpět, domů, do Lužice, že v Praze nezůstane. Sbíral k tomu odvahu, když tu strýc zavolal na drožku, která stála před nádražím, a než se Jakoubek nadál, byl jeho kufr na kozlíku a on seděl velkopanský se strýcem v povoze a jeli podzimní, sluncem prosvícenou Prahou. Příliš rychle nešli, ale

Jakoubkovi a zřejmě i strýci Hermanovi přišla tehdy pomalá jízda velmi vhod. Mohl hned při vstupu do Prahy mnohé svému synovci ukázat a o mnohém mu povědět. Jakoubka podívaná a hlavně strýcovo vypravování tak zaujalo, že nadobro zapomněl vyslovit svou žádost, aby se vrátili. Vzpomněl si na to, až když drožka zastavila před domem a strýc mu oznámil:

„Tak, Jakoubku, už jsi doma!“

Doma! Tohle se strýci velmi snadno řeklo! On už to zde znal, on už tu byl. Nejednou o tom Kubíkovi vypravoval. Ale on, Kubík? Ne, on tu nikdy doma nebude! Nikoho tady nezná...

Tohle si Kubíček nestačil ještě domyslet, když se najednou těžké domovní dveře prudce otevřely a na ulici jako vystřelen z nějakého tajemného děla vyběhl, ba skoro vypadl – Jakub Kilank a radostně volal:

„Jakube, to je dost, žes konečně přijel. Budeš spát v ložnici –,“ ale tady se trochu zarazil a pak se pyšně opravil: „v dormitáři vedle mne. Udržel jsem ti místo! Popral jsem se proto s ...“ Zmlkl. Protože teprve teď si uvědomil, že za Jakubem Bartem stojí usmívající se strýc. Herman zatím už zaplatil drožkáři, který odjel, když byl předtím položil na zem Jakoubkův kufr a veliký balík. Věci, o které se Jakoubek, jak je vidět, vůbec nestaral.

„Dobry den, důstojný pane,“ zdrazil teprve teď mladý Kilank trochu zajíkávě. Co když se Jakoubkův strýc žertem zmíní před prézesem Lužického semináře Józefem Pallmannem, jak jej Kilank z radosti nad setkáním s kamarádem úplně přehlédl. Že si nebude stěžovat, to dobře věděl! Znal přece skvělého strýce svého přítele. Ale řekne to třeba žertem, a Pallmann by se tomu sotva jen zasmál. Dovede být velmi nepřijemný, zjistí-li, že se chlapci Lužického semináře v Praze nechovají tak, jak by měli. To ovšem chlapec zapomněl, že Jakub Herman zná dobrého, srdečného, ale zdánlivě nepřístupného a určitě někdy trochu nedůtklivého představeného semináře i ze své vlastní zkušenosti... Ne, neměl se malý Kilank opravdu čeho bát!

„Dobry den, Jakube,“ zasmál se na oba chlapce Herman. „To jsem rád, žes nám přišel naproti. Tuhle tomu druhému Jakubovi – při tom trochu postrčil svého synovce, „se hned veseleji překročí práh semináře. To víš, starý strýc by na tohle nestačil!“

Slova „starý“ užil Herman úmyslně. Věděl, že Jakoubek Bartec pro strýce toto označení nerad slyší, protože dle jeho mínění strýc vůbec starý nebyl (on také skutečně nebyl, vřdyť mu bylo teprve pětatřicet let), strýc byl přece úplně stejně starý jako on, Jakoubek, měl jen tu smůlu, že to ostatní lidé nevěděli a že on se musel před nimi tvářit jako dospělý a musel mluvit „dospěle“. A už dlouho na něm strýc chtěl, aby i on, Jakoubek, se začal jako dospělý tvářit a „dospěle“ s dospělými lidmi mluvit a to mladé, ba vlastně dětské, aby si uchovával jako tajný poklad ve své duši! Věděl dobře, až příliš dobře, že jen s duší dítěte bude Jakoubek i v těžkém životě – i když snad lidsky nešťasten – šťasten. Jenže Jakoubek dospělým tak špatně rozuměl. S jejich světem se nemohl smířit a Herman s ním hlavně proto jel do Prahy. Chtěl si o tom promluvit s Józefem Pallmannem...

 ZÁPISNÍK

26. 4. byl zvolen rektorem Masarykovy univerzity člen Společnosti přátel Lužice, muzikolog Doc. PhDr. Mikuláš Bek,

Ph.D., který na druhé největší vysoké škole v České republice dosud zastával post prorektora pro strategii a vnější vztahy. Nové funkce se ujme 1. 9. 2011 poté, co jej jmenuje prezident republiky. Redakce ČLV blahopřeje Mikuláši Bekovi ke zvolení na významné akademické místo.

Česko-lužický věstník vydává Společnost přátel Lužice, U Lužického semináře 90/13, 118 00 Praha 1-Malá Strana, www.luzice.cz, tel. 234 813 146, za finanční podpory ministerstva kultury ČR ročně v deseti číslech a jednom dvoučísle nákladem 300 výtisků. Cena 20 Kč.

Redakční rada: výkonná redaktorka Lucie Kolarovičová, Řetězová 8, 110 00 Praha 1, lucie_kolarovicova@centrum.cz; zástupce Petr Kalina, vestnik@luzice.cz; členové: Richard Bígl, Zuzana Bláhová, Radek Čermák, Jan Zdichynec.

Roční předplatné: ČR 200 Kč, zahraničí 20 € (hotově 15 €) bankovním převodem na účet ČSOB (Poštovní spořitelny) 181757044/0300.

Objednávky a stížnosti na nezasilání: Klára Poláčková, Habartická 1a, 190 00 Praha 9, polackova.klara@seznam.cz, tel. 607 588 684.

Rada se ne vždy ztotožňuje s názory a slohem pisatelů. Za pravdivost odpovídá autor. MK ČR E 6880. ISSN 1212-0790.